

המנוח פרק שלישי בבא קמא

כ"ט.

עין משפט
גד מצוה

א) [למקן לה. טו: ט"ז כ"ט
פכ:] ט [ורש"ל ת"ג] א ע"י
רש"ל מ"ש בשם מוס' מוס'
ארוכס, ט ע"י רש"ל מ"ש
בשם מוס' ארוכס וע"י
רש"ל, ט ע"י קודם ד"ה
מממנני,

ג' ליון הש"ס

גמ' מדינתא תרתא. קשה
לי למאי דמנואר במוס' כהני
ד"ה והמני' ללקי בהמס'
אפשר דמדין הלכות נפל
המס' עליו כמ' והתקן
במס' משמע דתקן מימי
אס כן הולך למקטל מרמי
והיה דהולק דמדין זורו
הוא מזה נשמע דרמי' ס"ל
דנתקל פושע הוא וחריס
דמיירי דבדק הלכות נפל
על האדם דבזה אף אס לאו
פושע הוא רמי' לתיב מדין
אדם הולך דל מהו ככלל
אכדתי חייב ומדפטר ר"י
מוכח דס"ל נתקל הוא כעין
גינה דס"ל לר"י באמת
בספ"י דרמי' ור"י מוכח
למתי מריווייה לאשמעי
לרמי' הי פושע ממור
ולר"י הי חוסם בדק' כעין
גינה ולע"ג:

מוסף רש"י

פטור מדיני אדם. לשלם,
והייב בדיני שמים,
פועות לשלם לרשעים
שמתוין להפסיד את ישראל
(ג' יטו: ג.)

פטור מדיני אדם. כדמפרש לקמן: והייב בדיני שמים. משום
דלא סליק: זרוה שאין מלויה. דאנוס הוא: אלא אמר אביי צרמיה
פליגי. צממני' כשהיך הכד צשעת נפילה ופליגי כשהיך צרמיה'
לאחר נפילה: צממני' נוקוין. כגון זה דמסתמא מפיקר למרמי
ור"מ סבר מפיקר נוקוין חייב דבור
שחייבה עליו תורה צבור צרה"ר
דהפקר הוא חייבה ור' יהודה דסבר
פטור א"כ [ס"ל] דהפקר רשות ולא
הפקר צורו זהו צור האמור צמורה
ולקמן (דף מט:): פליגי ר' ישמעאל
ור"ע בהא מילתא וה"ק רבי יהודה
צממני' לשבורה והיך צפילה חייב
וצשאי' צממני' אלא צממני' להורידה
מכתיפו ונתקל ונצברה פטור דנתקל
לאו פושע הוא וצבור' דלאחר נפילה
נמי לקמן מפרש מאי צממני' איכא:
ומדממני' צרמיה' כו'. גמרא קפרי'ן
לה: אלא צשעת נפילה. היכי איכא
למימר נתקל פושע הוא מה הוא
יכול לעשות אס נתקלה בהממו
צשלמא נתקל הוא ונצברה כדו
איכא למימר איבעי ליה לעיוני ומיזל
אלא גמלו מי איכא למימר הכי:
שרעסא דהנרא. שגדל הנהר וכסה
את עין הדרך ופושע הוא צך שאליו
היה הדרך מגולה לא נתקל גמלו:
שרעסא. לשון שרוע וקלוט (ויקרא
כג): פושע הוא. ואין לו דין נתקל:
דחסי' דרך יבשה ונתקל ביה
בהממו והו' ליה איכה פושע: לזכות
צממני'. שלא הפיקרין חייב וצשאי'
צממני' שז' לזכות צהן פטור דמפיקר
נוקוין פטור: והאיכא ר"מ דמחייב
מדקמני' צממני' ולא סלקה ולא
העמידה מכלל צממני' דלאחר
נפילה פליגי: אף צשעת נפילה.
ומשום דלישנא צממני' לא משתמע
צשעת נפילה אצטריך לרבי אלעזר
לאשמעינן דדייקין לה ממתניתין
דקמני' תרמי כדאמר אביי לעיל:
לא

א"פמור מדיני אדם וחייב בדיני שמים ומודים
חכמים לר"מ באבנו סבינו ומשאו שהניחן
בראש גגו ונפלו ברוח מצויה והזיקו שהוא
חייב ומודה ר"מ לרבנן במעלה קנקנין על
הגג ע"מ לנגבן ונפלו ברוח שאינה מצויה
והזיקו שהוא פטור אלא אמר אביי בתרתי
פליגי פליגי בשעת נפילה ופליגי לאחר נפילה
פליגי בשעת נפילה פושע מר סבר
נתקל פושע הוא ומ"ס נתקל לאו פושע
הוא פליגי לאחר נפילה במפיקר נוקוין מר
סבר מפיקר נוקוין חייב ומר סבר פטור
וממאי? מדקמני' תרתי הוחלק אחד במים או
שלקה בחרסית היינו הך אלא לאו ה"ק
הוחלק אחד במים בשעת נפילה או שלקה
בחרסית לאחר נפילה ומדמתניתין בתרתי
בריייתא נמי בתרתי בשלמא כדו משכחת לה
או בשעת נפילה או לאחר נפילה אלא גמלו
בשלמא לאחר נפילה משכחת לה במפיקר
נבלתו אלא בשעת נפילה היכי משכחת לה
אמר רב אחא כגון דעברה במאי דרך שרעטא
דנהרא ה"ד אי דאיכא דרכא אחרינא פושע
הוא ואי דליכא דרכא אחרינא אנוס הוא
אלא משכחת לה דאתקיל ואתקילה ביה
גמלא מפיקר נוקוין מאי מתבוין איכא אמר
רב יוסף: במתכוין לזכות בחרסיה וכן אמר
רב אשי במתכוין לזכות בחרסיה רבי
אלעזר אמר בשעת נפילה מחלוקת אבל
לאחר נפילה מאי דברי הכל פטור והא
איכא ר"מ דמחייב אלא מאי דברי הכל חייב
והא איכא רבנן דפטרי אלא מאי בשעת
נפילה אף בשעת נפילה וקממשמע לן כדאביי
ורבי

פליגי בשעת נפילה בנתקל פושע. לר"מ דפושע הוא חייב
כל כמה דלא הוה ליה פנאי לסלק קרי שעת נפילה
ולאחר נפילה פליגי צממני' נוקוין א"כ אפ"י לאחר נפילה פשיעה כגון
שציצר צממני' דרבנן דפטרי ס"ל דלא חייבה תורה אלא צור
דאית ליה צעלים כגון הפיקר רשותו
ולא הפיקר צורו או חפר צור סמוך
לרה"ר וכן משמע לישנא מר סבר
מפיקר נוקוין חייב ומ"ס מפיקר נוקוין
פטור משמע דכלל מפיקר נוקוין
פליגי אפי' לאחר נפילה פשיעה ועוד
דקאמר לקמן מפיקר נוקוין מאי
מתכוין איכא האיכא לפרש צממני'ן
ושיצר כמו שפירש על שעת נפילה
ולא צעלי' לאוקמי אפי' פלוגמתייהו
בלאחר נפילה צנתקל פושע לרבי
מאיר דפושע הוא חייב דהו' מפיקר
ללאו פושע הוא פטור דהו' מפיקר
נוקוין לאחר נפילה אנוס וכן אית
ליה לר' יוחנן צממני' משום דמתני'
מוכחא דצממני' פליגי ולא היה זה
צממני' אלא צמד דהו' טעמא הוא
והשם נמי תרי ומודים דקמני'
צממני' חד קאי אשעת נפילה
ד' דמודים חכמים לר"מ צאצנו וסכינו
ומשאו דנפלו צרוה מלויה שהוא חייב
אע"פ שלא היה לו פנאי לסלק אצל
צרוה שאין מלויה היה פטור אע"ג
דלא אפקריה דסתא צאצנו כו' לא
מפקר להו כי נפלו שאין מתקלקלין
נפילתם ומשום דלא היה לו פנאי
לסלק מיפטור דאי היה לו פנאי לסלק
הוה מחייב אפי' צרוה שאין מלויה
דכיון דלא אפקרינשו עליה דדייה
לסוקיניהו כדאמר צממני' צממני'ן
לזכות צממני' אפי' נתנו אחר שם
כדאמרין בהפ"ה (לקמן דף מו: ושם)
צעל השור חייב צממני' חצר וצעל
חצר חייב צממני' הצור וצממני'ן
אמר גבי גלג דאס הפכה צפחות
מג' אס נמתוין לזכות זה חייב אע"פ

שהוא לא עשה צור זה כיון דדידיה הוא עליה דידיה רמי לסלקו ואיך מודים קאי אפלוגמתייהו דלאחר נפילה ומודה רבי מאיר
לחכמים צממני' נקנין ונפלו צרוה שאין מלויה דפטור אע"פ שהיה לו פנאי לסלק דהו' מפיקר נוקוין לאחר נפילה אנוס ומאי אמר
האי צורה לאו אנה כריתיה כיון דצאונס נעשה ולכן נקט קנקנין שמשכחין נפילתם אפ"י אי לא פליגי אלא צנתקל אי פושע
ומדקמני' תרתי. ור"י והיך דייק אביי מדקמני' תרתי דפליגי לאחר נפילה משמע דאפ"י אי לא פליגי אלא צנתקל אי פושע
הוא אי לא איצטריך למיתני' תרתי שלא תאמר דוקא צשעת נפילה מחייב ר"מ משום דנתקל פושע הוא והתקלה הייתה
שלו עדיין אצל אחר נפילה שכבר הפיקר התקלה פטור ר"מ אע"ג דפושע הוא כמאן דפטור צור צרשות הרצים וי"ל דאי לא שרבי
יהודה צא לחלוק עליו צוה לא היה צריך להשמיענו כיון דצדדיה' תנן סתמא לקמן דצור צרשות הרצים חייב:
מדמתני' בתרתי ברייתא נמי בתרתי. וא"מ מצממני' נמי יש להוכיח דצממני' פליגי דמקמני' ולא סלקה ולא העמידה משמע
דלאחר נפילה ועוד דאי לא פליגי אלא צשעת נפילה אמאי חייב צדיני שמים לרבנן דאית להו נתקל אנוס הוא
וצשעת נפילה נמי פליגי מדנקט מודים חכמים צאצנו סכינו ומשאו דלא מני' קאי אלא אשעת נפילה דאי לא פליגי אלא לאחר
נפילה צממני' נוקוין א"כ אפי' נוקי' צממני' אצנו סכינו ומשאו אלא אף לאחר נפילה דאי יתיישב דאי מודים צרוה מלויה דשאין מלויה דפטור א"כ
לא פליגי כלל וי"ל דצממני' לא מני' למידק כלל דאיכא למימר דפליגי צשעת נפילה ולאחר נפילה וצמד טעמא כדפרישית לעיל
והא דנקט צהאי מודים אצנו כו' וצהאי מודים קנקני' אורחא דמילתא נקט דאין אדם מקפיד צאצנו אס תפול צרוה מלויה
ובקנקני' כד' שלא יצדו מניחם צענין שלא יפלו צרוה מלויה:

הוחלק אחד במים בשעת נפילה או שלקה בחרסית. ה"ה דמ"ל איפכא אלא דנקט הכי משום דקמס חרסית
מפיקר להו כדמוכח הוה דקנקני' ומיס לא מפקר להו כולי האי ועוד דרז' אוקי למיס דמתניתין דללא אפקריניהו וכי
פליגי דללא אפקריניהו דוקא צשעת נפילה פליגי דלאחר נפילה מודה ר"י שעליו לסלק כיון שהם שלו ויש לו פנאי לסלק אצל צממני' וכן
דלאחר נפילה צממני' נוקוין אלא דוקא לאחר נפילה אלא אף לאחר נפילה שיהיה לו פנאי לסלק פוטרי ר"י משום דהו' צור דלית ליה
צעלים ור"מ מחייב אף צשעת נפילה כיון דצבר דנתקל פושע הוא ומפיקר נוקוין חייב:

א"כ נמא' בשלמא אחר נפילה משכחת לה. דפליגי כגון שהפקר נבלתו אחר נפילה צפשיעה כגון שהולכה צממני' שיש לחוש
שתפול אלא צשעת נפילה היכי משכחת לה דלפלגו כעין פלוגמא דפליגי צנתקל וא"מ ולוקי פלוגמתייהו דשעת נפילה אצדו
ולאחר נפילה אגמלו כדמוקי' דהוחלק אחד צממני' צשעת נפילה או שלקה בחרסית לאחר נפילה וי"ל מדהו' משום דקמס חרסית
מפיקר להו וסתם נפילה לא מפיקר לה בחרסית ועוד מדקמני' ולא סלקה משמע דכדו נמי היה לו פנאי לסלק והואיל וכן הוא אי
מוקמינן לכדו צשעת נפילה א"כ מיירי כדו צממני' ומדכדו צממני' גמלו נמי צממני':

אב"ר אחר נפילה מאי. כי מפיקר נוקוין לאחר נפילה פשיעה מאי דברי הכל פטור הא איכא רבי מאיר דמחייב ע"כ אפילו
הפקר דאס לא הפיקר לא פטרי רבנן דעליה רמי לסוקי': א"כ מאי דברי הכל חייב הא איכא רבנן דפטרי. הו"מ לחווי
דלא פטרי רבנן אלא היכא דאנוס הוא אצל לאחר נפילה פשיעה מחייבי' אצל היה קשה דא"כ רבי יוחנן דאמר צממני' לאחר נפילה
מחלוקת לא הוה פליגי צממני' אצדדי אלעזר ומתוך הלשון משמע שצא לחלוק על רבי אלעזר:

כא א מיי פ"ג מה"ל
מוקי ממון הלכה ז
סמך עשין סמ טו"ש ע"מ
סימן מ"א ספ"ג ז וסימן
מינ ספ"ג ז:
כב ב ג מ"י ע"פ ופ"ו
מהלכות חובל ומזיק
הלכה א סמך ע"פ טו"ש ע"ע
ח"מ סימן מינ ספ"ג ז:

רבינו הגנאל

פטריוה דבת' ולגברה לא
תשריה דבר. וכי תיב' כי
סבר ר' מאיר דפטר
רחמנא לאנוס מקטלא
אנוס ומודה ר"מ לחכמי'
חייב, והתניא נשברה כדו
ולא סילקה כדו, וקתני
במלכה קנקני' לגג על
מנת לגבנן ונפלו ברוח
שאינה מצויה והזיקו
פטור. לאו מכלל דסבור
אנוס הוא ואנוס אפי'
בנוקין פטור. ופריק אביי
ר' מאיר ור' יהודה בתרתי
פליגי, בנתקל פושע הוא
ובמפיקר נוקוין. ודייק
ממתני', דקמני' הוחלק
אחר במים או שלקה
בחרסית חייב. הוחלק
אחר במים בשעת נפילה,
ובהו פליגי דר' מאיר סבר
נתקל פושע הוא לפיכך
חייב, ור' יהודה סבר נתקל
לאו פושע הוא ופטור. או
שלקה בחרסיה לאחר
נפילה, ר' מאיר סבר
נשברה כדו ולא סילקה
אלא הפיקרה מפיקר נוקוין
חייב, ור' יהודה סבר
מפיקר נוקוין פטור. ואם
נתכוון לזכות בחרסיה
חייב, ולדברי הכל אנוס
אפי' בנוקין פטור. ואי
קשיא לן הא דתני דבי
חזקיה פצע תחת פצע
לחייב על האנוס כרצונו,
התם בנוקין גופו, אבל הכ
דבנוקין ממנו (לה) (לא).
ומדמתני' בתרתי פליגי
בריייתא נמי בתרתי פליגי.
ואקש', בשלמי' כדו,
משכחת לה בשעת נפילה
שהיך במימיה, לאחר
נפילה נמי הוהו בחרסיה.
אלא גמלו, בשלמי' לאחר
נפילה משכחת לה
במפיקר נבלתו. אלא הוהו
בשעת נפילה היכי
משכחת לה. ואמ' כגון
שהעביר גמלו, פי' על
שפת הנהר דהוא שרעטא
דנהרא, ונפל הגמל
ובנפילתו התיז מים מן
תהו וסיפק בגדיה. ודחת
האי פירוקא ופריק' פירוק
אחר, כגון דליכא דרכא
אחרייתו וכגון דנתקל הוא
ונפל ונתקל הגמל עליו
ונפל ובנפילתו התיז מים,
ואילו'י שנתקל הגמל
בגופו פלארם לא היה
נופל, לפיכך בהעברתו
לגמל שרעטא דנהרא
אינו לא פושע ולא אנוס.